

Horváth Zoltán¹

**A VÉDELEMGAZDASÁGI TÁRGYÚ JOGI
SZABÁLYOZÁSOKBAN BEKÖVETKEZETT
VÁLTOZÁSOK A 21. SZÁZAD BIZTONSÁGI
KIHÍVÁSAINAK FÜGGVÉNYÉBEN**

**CHANGES IN CIVIL PROTECTION AND DEFENCE ECO-
NOMIC LEGISLATION IN RESPONSE TO THE SECUR-
ITY CHALLENGES OF THE 21ST CENTURY**

[HTTPS://DOI.ORG/10.30583/2026-1-2-105](https://doi.org/10.30583/2026-1-2-105)

Absztrakt

A 21. század gyorsan változó biztonsági környezete alapjaiban formálta át a védelemgazdaság szerepét és jogi szabályozási kereteit. A katonai, gazdasági, technológiai és ellátásbiztonsági kockázatok összekapcsolódása ma már egy olyan komplex rendszert hoz létre, amelyben a gazdasági és védelmi döntések elválaszthatatlanná váltak. E környezetben a gazdaságvédelem, a stratégiai tervezés, az ipari és ellátási lánc-reziliencia, valamint az állam–piac–társadalom együttműködése kulcsfontosságúvá válik.

A szerző azt vizsgálja, hogy az új védelmi és biztonsági szabályozások miként keretezik a gazdaságvédelem feladatrendszerét, és milyen rendszerszintű összefüggések rajzolódnak ki a Védelemgazdasági Tervezés Módszertani Útmutató elemzését követően.

Kulcsszavak: logisztika, védelemgazdaság, gazdasági szolgáltatási kötelezettség, védelemgazdasági tervezés módszertani útmutató

Abstract

The rapidly changing security environment of the 21st century has fundamentally reshaped the role of defence economics and its legal re-

¹ Nemzeti Közszerológálati Egyetem Rendvédelmi Tagozat kiképző, Nemzeti Közszerológálati Egyetem Katonai Műszaki Doktori Iskola, PhD-jelölt,
e-mail: horvath_zoltan@uni-nke.hu;
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-8505-5339>

gulatory frameworks. The interconnection of military, economic, technological and supply security risks now form a complex system in which economic and defence decisions have become inseparable. In this environment, economic protection, strategic planning, industrial and supply chain resilience, and cooperation among the state, the market and society have become essential.

The author examines how the new defence and security regulations frame the tasks of economic protection and what systemic interrelations emerge from the analysis of the Methodological Guide for Defence Economic Planning.

Keywords: *logistics, defense economy, economic service obligation, defense economy planning methodological guide*

Bevezetés

A 21. század biztonsági környezete olyan dinamikus, összetett és sokszereplős rendszerré vált, amely alapjaiban alakította át a védelemgazdaság jogi szabályozási kereteit. A globalizációból, a technológiai fejlődésből, valamint az államok és nem állami szereplők közötti hatalmi viszonyok átrendeződéséből fakadó kockázatok immár nem pusztán katonai természetűek: a kibertér fenyegetései, a kritikus infrastruktúrák sebezhetősége, az ellátási láncok sérülékenysége, a hibrid műveletek, a tömeges migráció, a dezinformációs műveletek, valamint az éghajlatváltozás biztonságpolitikai következményei egyaránt új jogi és intézményi megoldásokat követelnek meg.

Lányi András írja: „Az ökoszisztémák és éghajlati rendszerek összeomlása az utolsó fél évszázadban felgyorsult: ez azonban emberi léptékkel mérve továbbra is igen lassú folyamat, nem is hasonlítható egy háborús konfliktus elmérgesedése vagy egy tőzsdekrach időrendjéhez. A társadalmi válaszreakciók sebessége ellenben éppen ellenkezőleg, határozottan lelassult.”² Az ökológiai és éghajlati rendszerek lassú, de felgyorsuló összeomlása hosszú távú stratégiai kihívást jelent a védelemgazdaság számára, mivel a társadalmi reakciók lassúak, a kockázatok fokozatosan növekednek, és a halogatott intézkedések drágítják a megoldások végrehajtását. Ugyanakkor egy háború, egy COVID-hoz hasonló válsághelyzet globális gazdaságot, világren-

² LÁNYI 2025: 56.

det vagy az ellátási láncokat érintő hatásai azonnali reakciókat váltanak ki a döntéshozókból, a kormányokból, a társadalom szereplőiből. Ehhez kapcsolódóan a védelemgazdaság feladata így a proaktív, hosszú távú tervezés és a felkészülés elmélyítése, valamint a képességek folyamatos fenntartása.

A védelemgazdaság a nemzetgazdaság azon koncepcionális része, amely lehetővé teszi a komplex gazdasági-politikai-védelmi feladatok erőforrásigényének biztosítását. Egyfajta gazdasági alrendszerként értelmezhető, amely az állami és piaci szereplők és az import révén bekapcsolódó külföldi szereplők együttműködése révén teremti meg a védelmi erőforrások biztosítását a tervezéstől kezdve az erőforrás-előállításra és -elosztásra keresztül a felhasználásig. Ennek révén lehet megteremteni az ország (vagy államközösség) szuverenitásának, biztonságának és működőképességének fenntartását. Ez több mint a védelmi ipar, olyan komplex rendszer, amely biztosítja a védelmi feladatok ellátását békeidőben és fegyveres összeütközés időszakában egyaránt.

A védelemgazdasággal összefüggő jogalkotást egyre inkább az a felismerés vezeti, hogy a védelem nem kizárólag a fegyveres erők feladata, hanem gazdasági, logisztikai, ipari, pénzügyi és társadalmi dimenziókkal is rendelkezik. A védelemgazdasági szabályozásokban ezért egyre hangsúlyosabbá vált a stratégiai tervezés, a nemzetközi együttműködés, az állami és magánszektor közötti partnerség, valamint a lakosság bevonása. E paradigmaváltás különösen érinti az ellátásbiztonságot: a világjárványok, háborús konfliktusok és energiapiaci zavarok megmutatták, hogy a gazdasági reziliencia nélkül a katonai és civil védekezőképesség egyaránt sérülékeny. Halmai Péter egy 2021-es írásában áttekintette a gazdasági reziliencia értelmezését, amit a gazdaság rugalmasságaként, illetve a sokkokkal szembeni ellenállóképességként értelmezi³. Három alapidimenziót határoz meg, ezek a sérülékenység, a sokkelnyelő és a kilábalási képesség⁴.

A védelmi és biztonsági, valamint a kapcsolódó gazdasági szabályozások az elmúlt évtizedekben jelentős átalakuláson mentek keresztül Magyarországon, amelynek célja az állami és társadalmi ellenállóképesség, valamint a gazdasági funkciók fenntartható működésének jogi biztosítása volt.

³ HALMAI 2021: 7.

⁴ HALMAI 2021: 11.

Cikkemben elemzem a hatályos jogi és szervezeti szabályozókat, feldolgozom a releváns szakirodalmakat ezzel összefüggésben, alkalmazom az úgynevezett SWOT⁵-analízist az összefüggések jobb bemutatására és vizsgálom a Kormányzat által kiadott védelemgazdasági tervezési módszertani útmutatót, statisztikai adatokból képzett elemzések felhasználásával.

A cikkben az alábbi kérdésekre keresem a válaszokat:

- Az új védelmi és biztonsági szabályozás jelentette változások hogyan keretezték a gazdaságvédelem feladatrendszerét?
- Milyen összefüggések tehetők a Védelemgazdasági Tervezés Módszertani Útmutató elemzését követően?

A gazdaságvédelmi szabályozás átalakuló jogi és szervezeti keretei az új védelempolitikai rendszer tükrében

A fejezet egyfajta mottójául Szenes Zoltán találó összegző gondolatát választottam: „...*biztonság nélkül nincs erős gazdaság, stabil gazdaság nélkül nincs erős védelem.*”⁶

A stabil gazdaság, vagyis a nemzetgazdaság elsődleges vizsgálandó paramétere az úgynevezett gazdasági potenciál, amely magába foglalja:

- a természeti kincseket, a nyers- és alapanyag-ellátottságot, az ipari és mezőgazdasági termelést, a feldolgozóipart, kiemelten a haderő szempontjából fontos elektronikai, közlekedési (repülő, hajó, gépjármű, vasúti eszközök) kapacitásokat, amelyeknél a mennyiségi mutatók mellett igen fontos katonai jelentőséggel bírnak a minőségi, korszerűségi mutatók is;
- az infrastruktúra kiépítettségét, különösen az energiaellátás, szállítás – közlekedés, hírközlés, informatikai és az egészségügyi hálózat kapacitását és azok lokációját;
- a gyorsan mozgósítható állami tartalékokat, melyek egyrészt az állami tartalékolás központi rendszerében, másrészt a gazdálkodó szervezeteknél halmozódnak fel;

⁵ SWOT angol mozaikszó: S – Strengths (Erősségek), W – Weaknesses (Gyengeségek), O – Opportunities (Lehetőségek) és T – Threats (Veszélyek/Fenyegetések)

⁶ SZENES 2015: 10.

- a gazdaság szereplőinek felkészültségét, tudását, szakmai színvonalát, az ezt biztosító oktatás hatékonyságát, a tudományos kutatómunka eredményességét, ami közvetlenül hat a védekezésbe bevonható humán tényező felkészültségére.

A fenti felsorolást megerősítik a Pogácsás Imre tanulmányában⁷ is hivatkozott *A védelemgazdaság makrofolyamatai* című könyvben⁸ leírtak, amely alapján a védelmi potenciál alapvetően gazdasági-védelemgazdasági, katonai, tudományos, valamint erkölcsi-politikai tényezők-ből tevődik össze, amelyek olyan társadalmi, gazdasági és technológiai erőforrásokat foglalnak magukba – munkaerő, nyersanyagkészletek, ipar, mezőgazdaság, anyagi javak és a tudomány-technika színvonala –, melyek az adott állam rendelkezésére állnak, és a fegyveres küzdelem szolgálatába állíthatók.

Bencsik Gábor doktori értekezésében foglaltak alapján a védelemgazdaságra, védelmi potenciálra vonatkozóan több releváns összefüggést kívánok bemutatni a cikkem témájának alátámasztására. Az első megállapítás az, hogy a nemzetgazdaságot erősíti a védelemgazdaságban megjelenő források megfelelő allokációja, erősíti a kutatás-fejlesztésből nyerhető technológiai előnyök megjelenése, valamint növeli a gazdaság stabilitását a védelmi ipar révén megjelenő védelmi potenciálra vonatkozóan⁹. Egyetértve azzal a megállapítással, hogy a védelem alapvetően társadalmi igény, ebből azonban az is következik számonra, hogy a védelemre fordított források nagysága, vagyis a védelem ára nem nyomhatja el a társadalom egyéb, oktatási-egészségügyi-szociális kiadásokra fordítandó pénzeszközeit. Ide kapcsolódik, hogy a Budapesti Corvinus Egyetem Védelemgazdasági Tanszék által kiadott jegyzet megkülönbözteti a hadigazdaságtant, vagyis a gazdaság és a védelem egymásra hatásának viszonyait vizsgálja¹⁰.

Felhasználva Bencsik Gábor értekezésében tett megállapításait¹¹, a gazdasági potenciálból következik a gazdaság teljesítő képessége (G), amely magába foglalja a védelmi feladatok ellátása érdekében szükséges védelemgazdasági igényeket (V). A G és V metszéspontjában helyezkednek el a kielégített védelemgazdasági igények (K).

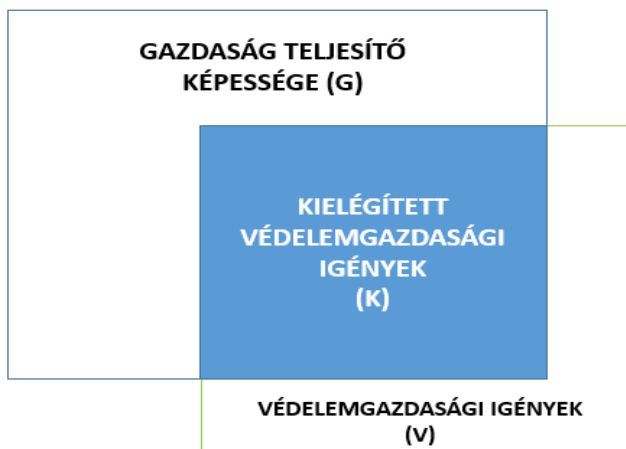
⁷ POGÁCSÁS 2022: 164.

⁸ TURÁK 1996.

⁹ BENCSIK 2024: 16.

¹⁰ MÉSZÁROS 2010: 9.

¹¹ BENCSIK 2024: 73-75.

1. számú ábra. A képességek és igények összefüggéseinek modellje
 Forrás: a szerző szerkesztése

Az 1. ábra alapján megállapítható, hogy békeidőszaki alapösszefüggés esetén $G > V$, amely stabil gazdasági környezetre utal, vagyis a gazdaságból kielégíthetők a védelmi szektor igényei. Természetesen ezt torzíthatja az import, de nincs olyan gazdaság, amely száz százalékban képes lenne az önellátásra: vagyis az import (külföld) szerepe szintén számottevő tényező. Amennyiben $G = V$ összefüggés áll fenn, akkor beszélünk totális hadigazdaságról, amíg a $V > G$ összefüggés esetén az igények csak külső forrásokból finanszírozhatóak meg – pl. vereség előtti háborús helyzet –, amelyek egy összességében összeomló gazdasághoz vezetnek.

Magyarország Nemzeti Biztonsági Stratégiája¹² (a továbbiakban: NBS) a nemzetgazdaságot és ezen belül a védelmi ipart tekinti a változékony kihívásokra adandó válaszok meghatározó elemének¹³. A gazdasági potenciálból következő védelmi képességek rávilágítanak, hogy „az alapvető biztonsági kihívásokra elsősorban nemzetközi együttműködés keretében, szövetségi rendszer tagjaként, egyben nemzeti érdekeinket tükrözve és nemzeti értékeinknek megfelelően találhatunk megfelelő választ.”¹⁴ Az NBS a biztonság elsődleges alapjaként határozza meg a szilárd társadalmi, gazdasági és pénzügyi szerkezet célirányos fejlesztését¹⁵.

¹² Magyarország Nemzeti Biztonsági Stratégiájáról szóló 1163/2020. (IV. 21.) Korm. határozat

¹³ NBS 2. pont

¹⁴ NBS 21. pont

¹⁵ NBS 126. pont

Az NBS VII. fejezetben kiemelt biztonsági kockázatként kezeli a pénzügyi és gazdasági nyomásgyakorlási, a pénzügyi spekulációs támadásokkal, a nemzetközi gazdasági válság kiújulása vagy a globális kereskedelmi konjunktúra tartós leállásának, ennek következtében pedig a globális és regionális értékláncok leromlásának, valamint az energiaiimportban bekövetkezett fennakadásból fakadó ellátási válsághelyzet létrejöttével kapcsolatos helyzeteket. Foglalkozik továbbá a védelemgazdasági kérdésekkel összefüggésben:

- az exportképes hazai védelmi ipar megteremtésével;
- a kapcsolódó ipari kapacitások kiépítésével és fejlesztésével;
- a kettős felhasználású termékek fejlesztésével és előállításával;
- a Közép-Európai gazdasági közös érdekre épülő együttműködésre, túl a kulturális, a történelmi és a politikai érdekeken;
- a tudásalapú gazdaság növekvő igényeinek való megfeleléssel (az oktatási rendszeren keresztül);
- nemzetközi versenyképesség európai szintű újragondolásával - *megjegyzem, ez kapcsolódik a már említett Draghi-jelentésben leírtakhoz.*

Az NBS az úgynevezett átfogó feladatok és eszközök fejezetben a 132. pontban megfogalmazza a biztonsággal kapcsolatos stratégiai céljai elérésének „útját”, amely a *„kiszámítható, kezdeményező, aktív, érték- és érdekalapú kül-, biztonság- és védelempolitikai tevékenységgel, megfelelő nemzeti fegyveres és rendvédelmi önerő fenntartásával, gazdasági és külgazdasági eszközökkel, valamint hatékony kormányzati stratégiai kommunikációval”* érhető el. Az NBS 133. pontja taxatív a Kormány mindenkor kötelezettségévé teszi, hogy *„hazánk teherbíró képességével összhangban megfelelő forrásokat biztosítson az ország és a magyar állampolgárok védelmére, biztonságának szavatolására.”*

A védelmi és biztonsági tevékenységek összehangolásáról szóló törvény¹⁶ (a továbbiakban: Vbő tv.) 23. § (1) bekezdése alapján *„a nemzetgazdaság védelmi és biztonsági célú felkészítése és mozgósítása az ország biztonsága és stabilitása, különösen a lakosság ellátása, valamint az állam működési folytonossága érdekében, a védelmi és biztonsági feladatok ellátásának összehangolása keretében megvalósuló tervezési, felkészülési, tartalékolási, igénybevételi, valamint*

¹⁶ A védelmi és biztonsági tevékenységek összehangolásáról szóló 2021. évi XCIII. törvény

irányítási és felügyeleti intézkedések és feladatok összessége.” A Vbő tv. ezen részéhez tartozó végrehajtási rendelet a nemzetgazdaság védelmi és biztonsági felkészítésének, mozgósításának, valamint a tartalékolás végrehajtásának szabályozásáról szóló 79/2023. (III. 13.) Korm. rendelet (továbbiakban: 79-es rendelet).

A 79-es rendelet alapvetően a felkészülési időszak és a védelmi és biztonsági eseménnyel¹⁷ terhelt időszak tervezési, szervezési és végrehajtási feladatok jogi szabályozási környezetének megalapozására vonatkozó szabályozó. A felkészülést a gazdaságfelkészítés¹⁸ időszakkával és kapcsolódó feladataival, míg a védelmi és biztonsági eseménnyel terhelt időszakot a gazdaságmozgósítás¹⁹ időszakkával és kapcsolódó feladataival azonosíthatjuk.

A két időszaki tevékenységeket az 1. számú táblázat szerint foglalhatjuk össze.

A tervezési feladatokat elsődlegesen a Kormány irányítja, a belgazdaságért felelős miniszter²⁰ koordinációjával, a nemzetgazdaság szereplőinek bevonásával, akik részére a Vbő tv. 26. § (1) bekezdés alapján tartalékolási kötelezettség írható elő, pénzbeli támogatás biztosítása mellett. A tervezés alapját a Védelemgazdasági Alapterv (a továbbiakban: alapterv) képezi, amelyet a Kormány hagy jóvá. Az alapterv határozza meg a védelmi és biztonsági célú felkészítés és mozgósítás irányait és követelményeit²¹.

A Vbő tv. által meghatározott résztvevők (védelmi és biztonsági feladatok ellátásában résztvevő szervek) védelemgazdasági terveket készítenek az alapterv alapján a részfeladatok végrehajtása és ellátása érdekében²². A 79-es rendelet alapján a Védelemgazdasági Alapterv és a védelemgazdasági terv négyévenkénti elkészítését és évenkénti

¹⁷ Vbő tv. 5. § 15. pontjában meghatározott esemény

¹⁸ Vbő tv. 5. § 2. *gazdaságfelkészítés*: a belgazdaság részét képező rendszerszerű és folyamatos tervezési, szolgáltatási és szabályozási tevékenység, amelynek során a feladatok végrehajtásába bevont kormányzati igazgatási szervek és a szolgáltatók felkészítik a nemzetgazdaságot a szükség esetén elrendelhető gazdaságmozgósítás feladataira, az erőforrások védelmi és biztonsági célú felszabadítására és igénybevételére;

¹⁹ 79-es rendelet 1. § (3) pont

²⁰ A kormány tagjainak feladat- és hatásköréről szóló 182/2022. (V.24.) Korm. rendelet 103. § (1) bekezdés alapján a belgazdaságért felelős miniszter a nemzetgazdasági miniszter.

²¹ Vbő tv. 25. § (1) bekezdés

²² Vbő tv. 25. § (4) bekezdés

rendszeres felülvizsgálatát nevezzük gazdaságfelkészítési tervezésnek²³. A tervezés alapját képezi az úgynevezett Módszertani Útmutató, amely elősegíti a Védelemgazdasági követelménytámasztó- és tervezőtáblázat egységes kitöltését, bemutatja az egyes feladatköröket és felelősöket, valamint a tervezési feladatok ütemtervét. A Védelemgazdasági Tervezés Módszertani Útmutató 2023. októberben került kiadásra, amellyel kapcsolatban bizonyos tervezési összefüggéseket a következő fejezetben ismertetek.

A GAZDASÁGFELKÉSZÍTÉS ÉS GAZDASÁGMOZGÓSÍTÁS FELADATAI

1. számú táblázat

GAZDASÁGFELKÉSZÍTÉS FELADATAI ²⁴	GAZDASÁGMOZGÓSÍTÁSI TEVÉKENYSÉG ²⁵
Magában foglalja a) a gazdaságfelkészítési tervezést, b) a gazdaságfelkészítési feladat ellátását, c) a gazdaságfelkészítési feladattal összefüggő jogszabály-előkészítő tevékenységet, d) a gazdaságmozgósítási célú intézkedési terv elkészítését és e) az ellenőrzést.	A szükséges feltétel biztosítása a) a Magyar Honvédség, a polgári védelmi szervezet, a rendvédelmi szerv és a nemzetbiztonsági szolgálatok mozgósításához és az azt követő működéséhez, b) a lakosság alapvető élelmiszerrel, gyógyszerrel, ruházati, ipar- és közszükségleti cikkekkel, valamint alapvető köz- és egészségügyi szolgáltatásokkal történő ellátásához, c) az ország közigazgatási rendszerének zavartalan működéséhez, valamint d) a társadalom és a nemzetgazdaság működőképességének fenntartásához, szükség esetén e funkciók helyreállításához.

Forrás: a szerző szerkesztése

A 79-es rendeletben kiemelt szabályozási kérdések a stratégiai kapacitások, a gazdaságmozgósítási szerződések megléte/biztosítása, valamint a tartalékok.

A **stratégiai kapacitások** közé sorolhatók a rögzített védelmi ipari, a védelmi okból hazai termelésből biztosítandó alap- és nyersanyagot, eszközt, felszerelést gyártó, a minősített adatot tartalmazó információt

²³ Vbö tv. 25. § (1) bekezdés

²⁴ 79-es rendelet 2. §

²⁵ 79-es rendelet 3. §

feldolgozó, továbbító, fogadó, valamint a titkos információgyűjtésre szolgáló eszközt gyártó vagy javító kapacitások²⁶. A stratégiai kapacitásokat a védelmi és biztonsági szempontból stratégiai érdekű gazdasági szervezetek biztosítják. Megjelenik továbbá az ellátásbiztonság, mint kiemelt fogalom, amely a biztosított ellátás meglétével, valamint a folyamatos, stabil ellátással függ össze. Manapság az energetika kapcsán találkozunk ezzel a kifejezéssel leggyakrabban, de nemzetgazdasági szinten ez egy komplexebben értelmezendő kifejezés. A stratégiaiainak tekinthető ellátásbiztonsági céllal megképzett kapacitásokat a következőként csoportosíthatjuk:

„a) a lakosság alapellátását, különösen alapvető élelmiszerrel, gyógyszerrel, ipar- és közszükségleti cikkel, köz- és egészségügyi szolgáltatással történő ellátását, valamint

b) a társadalom és a nemzetgazdaság működőképességének fenntartását, illetve helyreállítását szolgáló kapacitás.”

A **gazdaságmozgósítási szerződések** révén, jóváhagyott tervek alapján, polgári jogi jogviszonyban meghatározottak szerint történik a gazdaságmozgósítási feladatok teljesítése. A gazdaságmozgósítási feladat teljesítésére a felelős teljesítő szerv megrendelői szerepbe lép, igényspecifikáció alapján szerződéses jogviszonyt hoz létre, illetve kapacitásfejlesztési szerződés alapján erre forrást biztosít.

A 79-es rendelet ezt a kétirányú „szerződési és finanszírozási” viszonyrendszert az alábbiak szerint határozza meg:

1. *„A rögzített védelmi ipari és az ellátásbiztonsági kapacitás gazdaságmozgósítási helyzetben való működésének biztosítása érdekében az ágazati miniszter a kapacitás fenntartójával – a költségvetési törvényben erre a célra rendelkezésre álló előirányzat terhére – kapacitásfenntartási rendelkezésreállási szerződést köt.”²⁷*

2. *„A rögzített védelmi ipari és az ellátásbiztonsági kapacitás korszerűsítésére, illetve bővítésére szolgáló fejlesztésre az ágazati miniszter jogszabályban meghatározott forrás terhére – a Kormány döntése alapján kapacitásfejlesztési szerződéssel – támogatást nyújt.”²⁸*

A harmadik kiemelt szabályozási terület a **védelmi és biztonsági célú tartalékok** (a továbbiakban: tartalékok) kérdése. A 79-es rendelet

²⁶ 79-es rendelet 8. § (1) pont

²⁷ 79-es rendelet 12. § (3) pont alapján

²⁸ 79-es rendelet 12. § (4) pont alapján

a Kormány feladatkörébe teszi a tartalékok fenntartását, amelyek az alábbiak szerint csoportosíthatók (összehasonlítva az azóta hatályon kívül helyezett 131/2003-as rendelettel²⁹):

TARTALÉKOK CSOPORTOSÍTÁSA

2. számú táblázat

131/2003-AS RENDELET SZERINTI TARTALÉKCSO- PORTOSÍTÁS	79-ES RENDELET SZERINTI TARTALÉK- CSOPORTOSÍTÁS ³⁰
a) <i>ipari termékek, eszköz- zök, különösen haditech- nikai, hadfelszerelési és közlekedési eszközök,</i>	a) <i>ipari alap- és nyersanyag, késztermék, eszköz,</i>
	b) <i>haditechnikai, hadfelszerelési, fegyverzeti és kettős rendeltetésű eszköz</i>
	c) <i>közlekedési eszköz,</i>
b) <i>hírközlési és informatikai eszközök</i>	d) <i>elektronikus hírközlési és informatikai esz- köz</i>
c) <i>mezőgazdasági és élel- miszeripari termékek</i>	e) <i>mezőgazdasági és élelmiszeripari termék, ideértve a lakosság ivóvízellátásához szükséges eszközt és készletet is,</i>
d) <i>egészségügyi és gyógy- szeripari termékek, gyógyászati eszközök,</i>	f) <i>egészségügyi és gyógyszeripari termék, gyógyászati és orvostechnikai eszköz, va- lamint felszerelés,</i>
	g) <i>energetikai eszköz és készlet, valamint elektronikus hírközlő hálózati kapacitás</i>
e) <i>vízügyi és árvízvédelmi termékek</i>	h) <i>vízügyi és árvízvédelmi termék</i>
f) <i>pénzeszközök</i>	i) <i>pénzeszköz</i>
	j) <i>az a)–i) pontba nem tartozó, kritikus szer- vezet vagy az ország védelme és bizton- sága szempontjából jelentős szervezet ál- tal előállított, a társadalom alapvető szük- ségletét kielégítő termék és eszköz</i>

Forrás: a szerző szerkesztése

A Kormány azért tart fenn ilyen tartalékot, hogy egy esetleges gazda-
ságmozgósítási igényre azonnal és biztonságosan tudjon reagálni. A tartal-
lék kezelését az ágazati miniszter szervezheti meg, átruházva azt költség-
vetési szervre vagy gazdálkodó szervezetre, de továbbra is felelősséggel
tartozik érte. *Rendszeres ellenőrzés szükséges a tartalék mennyiségének,
minőségének és a kezelés szabályosságának biztosítása érdekében.*

²⁹ A nemzetgazdaság védelmi felkészítése és mozgósítása feladatai végrehajtásá-
nak szabályozásáról szóló 131/2003. (VIII. 22.) Korm. rendelet – *hatályon kívül*
helyezte a 79-es rendelet 22. § - 2023. március 14 napjával.

³⁰ 79-es rendelet 14. § (2) pont alapján

A tartalék kapacitásáról a Kormány dönt, annak összetételét és az úgynevezett törzskészlet³¹ szintjét pedig az illetékes vezető határozza meg. A kapcsolódó kiadásokat a központi költségvetésben kell tervezni. A tartalékkezelő békeidőben elsődleges beszerzési forrásként szolgálhat a kapcsolódó tartalékképző/kezelő intézmények számára. A fenntartás költségeit a vezető a költségvetésben tervezi meg, illetve részben gazdálkodási bevételből fedezi. A tartalék alakulásáról éves jelentést kell készíteni. A tartalék való gazdálkodására a nemzeti vágyonról szóló törvény, valamint az államháztartási jogszabályok vonatkoznak. A lejáró vagy elavuló készleteket lehetőség szerint más állami célra kell felhasználni, vagy értékesíteni gazdaságossági szempontokat figyelembe véve.

Különleges jogrendi időszakban a tartalékból a kijelölt szervezetek térítés ellenében vehetnek igénybe elemeket, de védelmi esemény esetén a Kormány dönt az igénybevételről. Bizonyos esetekben a tartalékból ideiglenes készletre vétel vagy felszabadítás is engedélyezhető, de csak meghatározott feltételekkel és időtartamra, illetve viszszaoptálási kötelezettséggel.

Végezetül a **gazdasági és anyagi szolgáltatások (GASZ)**³² rendszerét is vizsgálnunk kell.

Kádár Pál és Till Szabolcs Péter tanulmányukban lefektetik a piacgazdaság elsődlegességére épülő erőforrás-biztosítás alapvetését, miszerint „*az ország és államszervezet béke időszaki működése során az egyes erőforrások felhasználását, termékek előállítását és készletek felhalmozásának mértékét elsődlegesen a piac diktálta viszonyok határozzák meg.*”³³ A védelmi és biztonsági feladatok ellátásához szükséges nem állami tulajdonú erőforrások bevonásának és felhasználásának alapja az azokhoz való hozzáférés lehetőségének – már békeidőben történő – megteremtése, illetve annak jogszabályokba foglalása, hogy az állam méltányos kártalanítási rendszert működtet a szolgáltatások teljesítésénél jelentkező esetleges vagyoni hátrányok miatt³⁴.

³¹ 79-es rendelet 1. § 9. *törzskészlet*: a tartalék egyes elemeire meghatározott, folyamatosan rendelkezésre álló készletszint

³² Vbő tv. 14. § (1) A gazdasági és anyagi szolgáltatás célja az ország védelmével és biztonságával közvetlenül összefüggő, törvényben meghatározott feladatok ellátásához az anyagi és szolgáltatási feltételek nem állami forrásokból történő biztosítása, amennyiben azok más módon nem biztosíthatók

³³ KÁDÁR - TILL 2023: 128.

³⁴ Vbő. tv. 35-41. §

Mi indokolja a GASZ alkalmazását? Elsődlegesen az állami forráshiány, amely szerint: „a szükséges erőforrások biztosítására állami forrásból nincs mód és azok biztosítása más – például közbeszerzési – úton nem biztosítható az érintett védelmi és biztonsági feladatellátás tekintetében³⁵”.

A Vbő tv. gazdasági és anyagi szolgáltatási kötelezettség (a továbbiakban: GASZ) szabályozása³⁶ vonatkozik a polgári védelmi szabályozásokra a szolgáltatás igénybevételével kapcsolatban. Itt kívánom megjegyezni, hogy az új GASZ-szabályozás átkerült a Kvt. és a Hvt. ágazati jogszabályokból, illetve a Vbő tv. végrehajtási rendelete (a 428/2022. (X.28.) Korm. rendelet) rendelkezik a GASZ szabályairól. A GASZ elsődleges szabályozása a következő: az Alaptörvény XXXI. cikk (6) bekezdésében foglaltak szerint honvédelmi és katasztrófavédelmi feladatok ellátása érdekében – sarkalatos törvényben meghatározottak szerint – mindenki gazdasági és anyagi szolgáltatás teljesítésére kötelezhető. A Vbő. tv. 6. § (1) pontja a GASZ-kötelezettséget a védelmi és biztonsági kötelezettségek közé sorolja³⁷.

A szolgáltatások igénybevételével biztosítható a védelmi és biztonsági szervezetek ellátása, az állami működés és a közigazgatás folyamatosága, a nemzetgazdaság működőképessége vagy annak helyreállítása, továbbá a polgári védelmi és egészségügyi válsághelyzeti feladatok, valamint a szövetséges erők támogatása³⁸.

A Vbő tv. alapján a GASZ teljesítésére az ingatlan, az eszköz tulajdonosa, birtokosa, használója, illetve a GASZ tárgyával rendelkezni jogosult kötelezhető.

³⁵ A Vbő. tv. Indoklása 72. oldal (Indoklások tára 137. szám <https://njt.hu/jogszabaly/2021-93-K0-00> (letöltés: 2025.10.21.)

³⁶ Vbő tv. 6 §. 1 bekezdés b) pont

³⁷ Vbő. tv. 6. §

(1) „A védelmi és biztonsági kötelezettségek a következők:

a) hadiállapot idején, a honvédelemről szóló törvényben meghatározottak szerint bevezethető fegyveres vagy fegyver nélküli katonai szolgálat,

b) polgári védelmi kötelezettség,

c) hadiállapot idején a honvédelemről szóló törvényben meghatározottak szerint bevezethető honvédelmi munkakötelezettség,

d) gazdasági és anyagi szolgáltatási kötelezettség,

e) védelmi és biztonsági célú bejelentési kötelezettség.

(2) Az e törvényben meghatározott egyes védelmi és biztonsági feladatkörökkel összefüggő ágazati törvény – e törvény rendelkezéseire figyelemmel – a védelmi és biztonsági kötelezettségek tekintetében sajátos ágazati szabályokat határozhat meg.”

³⁸ Vbő tv. 14. § (3) bekezdés

A GASZ-kötelezettség a szolgáltatás igénybevételéről több igénybevételi hatóság részéről is kezdeményezhető. Igénybevételi hatóság lehet a Kormány vagy a Kormány felhatalmazása alapján az adott tevékenységért felelős miniszter, a területi védelmi bizottság elnöke, a polgármester vagy a védelmi és biztonsági igazgatási feladatokat ellátó ágazati igazgatási szerv vezetője, hadiállapotban a katonai szervezet parancsnoka is³⁹. Főszabályként lehet rögzíteni, hogy az igénybevételi hatósági „szerepkör” az alábbiak szerint csoportosítható:

- katasztrófák elleni védekezés esetén a hivatásos katasztrófavédelmi szerv helyi vezetőjének, illetve a főispánnak a javaslata alapján a polgármester;
- honvédelmi, katonai tevékenység esetén ingatlanok és szolgáltatások esetén a területi védelmi bizottság, technikai eszközök esetén a hadkiegészítő és toborzó központ vezetője;
- az ország egészére vagy több megyére kiterjedő esemény esetén a Kormány vagy a kijelölt miniszter;
- hadi- vagy szükségállapot idején, ha a szolgáltatásra kötelezettel szembeni intézkedés időigénye súlyos védelmi vagy biztonsági kockázatot jelent, a katonai szervezetek parancsnokai.

Emellett, ha a szolgáltatást egy adott területen elrendelik, az illetékes hatóságok jogosultak mentesíteni a szolgáltatásra kötelezetteket, ha azokat rendelete a gazdasági és anyagi szolgáltatási kötelezettség szabályairól szóló 428/2022. (X.28) Korm. rendeletben meghatározott szempontok szerint indokolt mentesíteni⁴⁰.

A szolgáltatás igénybevételére vonatkozóan előzetes szerződéskötési kötelezettség is van, amely lehetővé teszi az ingatlanok, szolgáltatások vagy technikai eszközök biztosítását tulajdonos, birtokos,

³⁹ Vbő tv. 15. § (1) bekezdés

⁴⁰ A gazdasági és anyagi szolgáltatási kötelezettség szabályairól szóló 428/2022. (X.28.) Korm. rendelet 5. § (1) bekezdés - A Vbő. 15. § (1) bekezdés b) és c) pontja szerinti igénybevételi hatóság a Vbő. 15. § (2) bekezdésében foglaltak szerinti gazdasági és anyagi szolgáltatási kötelezettség alóli mentesítésről szóló döntését

a) az állami működés, a kormányzás és az alapvető fontosságú kormányzati szolgáltatás folytonosságának, illetve

b) a lakosság létfenntartása szempontjából nélkülözhetetlen egyéb termelési és szolgáltatási tevékenységet végző természetes személy vagy gazdasági társaság működésének fenntartása érdekében hozhatja meg, ha ez honvédelmi vagy katasztrófavédelmi szempont mérlegelése alapján célszerűbb, mint a gazdasági és anyagi szolgáltatási kötelezettség teljesítésének elrendelése.

használó, illetve a GASZ tárgyával rendelkezni jogosult személlyel. A szolgáltatások igénybevételével kapcsolatos döntések során figyelembe kell venni a közigazgatási, közszolgáltatási és közellátási szempontokat, valamint a kötelezettek érdekeit is⁴¹. Az adatok nyilvántartásának naprakész vezetése lehetővé teszi a hatékony koordinációt és a szükséges intézkedések gyors végrehajtását.

A Kormány a védelmi és biztonsági igazgatás központi szerve útján koordinálja az igénybevételi eljárások végrehajtását és a nyilvántartások aktualizálását, biztosítva ezzel az egységes és hatékony intézkedéseket a különböző szintű hatóságok között.

A következő fejezetben elemzem a 2023. októberben kiadott Módszertani útmutató a gazdaságmozgósítási helyzetre való felkészüléshez a követelménytámasztó és tervező szervek részére⁴² dokumentum (a továbbiakban: Útmutató) főbb összefüggéseit, és elvégzek bizonyos számításokat az Útmutatóban szereplő tartalékolásra vonatkozóan.

Az Útmutató főbb összefüggései és a tartalékolásra vonatkozó számítások

Az Útmutató a Vbő tv. szerinti követelménytámasztásban és a tervezésben érintett szervek részére határoz meg feladatokat. Főbb keretfeltételek a tervezéshez: a tervezés havi igénykielégítési szemléletet alkalmaz, előtérbe kerül a hazai bázisra épülő beszerzési rendszer, mindez lehetővé teszi az ellátási láncok rövidítését és a beszerzési költségek optimalizálását. A tervezés a korábbi, raktározásra épülő modell helyett a gazdasági szereplők kapacitásaira épít. A hazai gazdasági szereplők előtérbe hozása hatással van a nemzetgazdaság hozzáadott érték termeléséhez és közvetve hatással lesz a gazdasági reziliencia erősítéséhez. Az új módszertan tehát havi igénykielégítési szemléletben gondolkozik, és elsősorban, de nem kizárólag a gazdasági szereplők bevonásával megvalósított gazdaságfelkészítésre helyezi a hangsúlyt, jobban alapoz a nemzetgazdaság kibocsátóképeségére. A védelemgazdasági tervezés során az igények kielégítésére

⁴¹ Vbő tv. 16. § alapján

⁴² Módszertani útmutató a gazdaságmozgósítási helyzetre való felkészüléshez a követelménytámasztó és tervező szervek részére: <https://cdn.kormany.hu/uploads/document/e/e0/e03/e03093526e0084d909f722e8a3176db38e5f860d.pdf> (letöltés: 2025.11.24)

négy alapvető módszer áll rendelkezésre: a kapacitásfenntartás, a kapacitásfejlesztés, a tartalékolás és az import. Az Útmutató szerint nem szükséges minden lehetséges kielégítési módot igénybe venni, a szükségletek akár csak az egyikkel is lefedhetők, de akár mind a négy módszer is alkalmazható⁴³. A javasolt módszer kiválasztásánál figyelembe kell venni annak kivitelezhetőségét, költségvonzatait és esetleges ágazati hatásait. Ezek a megközelítések különböző gazdasági és szervezeti feltételeket igényelnek, és eltérő módon járulnak hozzá a gazdaságmozgósítási helyzetekben jelentkező szükségletek biztosításához. Elemezve az Útmutatót, az alábbi SWOT-analízist állítottam fel az igény kielégítésének négy módszerére (lásd 3. számú táblázat).

SWOT-ANALÍZIS A VÉDELEMGAZDASÁGI IGÉNYKIELÉGÍTÉS NÉGY MÓDSZERÉRE

3. számú táblázat

Módszer	Erősségek (S)	Gyengeségek (W)	Lehetőségek (O)	Veszélyek (T)
Kapacitásfenntartás	- Gyorsan mozgósítható meglévő hazai kapacitások - Stabil, kiszámítható	Korlátozott mennyiség, nem biztos, hogy válsághelyzetben elegendő	Meglévő exportkapacitások hazai célra történő átirányítása	Békeidőben kihasználatlan kapacitások fenntartása költséges lehet
Kapacitásfejlesztés	- Hazai gazdaság erősítése, stratégiai önellátás	Idő- és tőkeigényes, hosszú távú megvalósítás	Új munkahelyek, technológiai fejlődés, gazdasági növekedés	Beruházások megtérülése bizonytalan, kihasználatlan kapacitások keletkezhetnek
Tartalékolás	- Azonnali hozzáférés válsághelyzetben - Magas biztonsági szint	Tárolás költséges, készletek elavulhatnak, frissítés szükséges	Készletezési stratégia optimalizálása, kritikus termékek biztosítása	Készletek túlzott felhalmozása, pazarlás, logisztikai nehézségek
Importálás	- Rugalmas, gyors beszerzés külföldről, széles termékelérés	Külső függőség, vételár befolyásolás lehetősége korlátozott, nemzetközi piacok instabilitása	Nemzetközi együttműködés, új beszállítói kapcsolatok kiépítése	Ellátási lánc megszakadása, politikai vagy gazdasági korlátozások

Forrás: a szerző szerkesztése

⁴³ Útmutató 11. oldal

A lehetséges költségek és a gazdasági kockázatok számbavételét elvégezve, az alábbi megállapításokat tehetjük (lásd 4. számú táblázat).

Összességében a négy módszer költség szerkezete eltérő gazdasági racionalitást képvisel. A kapacitásfenntartás és tartalékolás rövid távon aktiválható, míg a kapacitásfejlesztés stratégiai beruházásként értelmezhető. Az importálás rugalmas, de kiszolgáltatott megoldás.

A VÉDELEMGAZDASÁGI IGÉNYKIEGÉJTÉS NÉGY MÓDSZERÉNEK KÖLTSÉGSZEMPONTÚ ÖSSZEHASONLÍTÁSA

4. számú táblázat

Módszer megnevezése	Költség típusok	Fajlagos költség (Ft / Mennyiség / hó)	Teljes költség számítási módja	Gazdasági kockázat
Kapacitásfenntartás	- Szerződéses rendelkezésre állási díj - Adminisztratív költségek	Éves díj / fenntartott mennyiség	Fajlagos költség × fenntartott mennyiség × 12 hónap	Békeidőben kihasználatlanság, fix költségvállalás mozgósítás nélkül
Kapacitásfejlesztés	- Beruházási költség (építés, gépek, technológia) - Indítási és működési költség	Nehezen becsülhető, termékspecifikus	Beruházási összeg + működési költség (éves szinten)	Magas tőkeigény, hosszú megtérülés, kihasználatlanság kockázata
Tartalékolás	- Beszerzési ár - Tárolási költség - Készletfrissítés, amortizáció	Egyszeri beszerzési költség / használati hónap	(Beszerzési ár + tárolás + frissítés) / tervezett használati idő	Elavulás, pazarlás, logisztikai költségek, készletkezelési nehézségek
Importálás	- Piaci beszerzési ár - Szállítási díj - Vám, biztosítás - Árfolyamkockázat	Piaci ár + logisztikai költségek	Egységár × mennyiség + szállítás + vám + árfolyamvesztés	Függőség külső piacoktól, ellátási lánc sérülékenysége, árrobbanás válsághelyzetben

Forrás: a szerző szerkesztése

Katonai Logisztika 2026. évi 1-2. szám

A tervezés során célszerű a költségek optimalizálása érdekében kombinált megközelítést alkalmazni, figyelembe véve a termékjellemzőket, a nemzetgazdaság kibocsátókéességét, a tényleges gazdasági alapokra épülő költség-haszon elemzést és a válságvalószínűséget. *Ezt a költségvetés/költség becslést a központi tervező szerv tárcaközi munkacsoportja végzi el⁴⁴.*

Az Útmutató 21. oldalán lévő 3. mellékletben meghatározásra kerültek a lakosság alapellátásához szükséges termékek havi fejadag normái.

A LAKOSSÁG ALAPELLÁTÁSÁHOZ SZÜKSÉGES HAVI FEJADAGOK BEÁRAZOTT LISTÁJA

5. számú táblázat

Termékkör	Normatíva 1 főre / 1 hó- nap	KSH átlagár 2025. szeptem- ber ⁴⁵	egyéb áruke- resővel talált egységárak ⁴⁶	normatív havi ár/fő
Csontos nyershús és vágott baromfi	3 kg	4070 Ft/kg		12 210 Ft
Zsiradékok ⁴⁷	1,5 kg	549 Ft/400-500g		3 294 Ft
Liszt	2 kg	236 Ft/kg		472 Ft
Cukor	0,5 kg	362 Ft/kg		181 Ft
Kenyér	9 kg	903 Ft/kg		8 127 Ft
Tej ⁴⁸	11 l	414 Ft/l		4 554 Ft
Mosó- és mosogató- szer ⁴⁹	1 kg	1300 Ft/kg		1 300 Ft

⁴⁴ Útmutató 10-16. oldal

⁴⁵ KSH 1.2.1.8. Egyes termékek és szolgáltatások fogyasztói átlagára (nyers adatok), havonta* https://www.ksh.hu/stadat_files/ara/hu/ara0044.html (letöltés: 2025.11.24)

⁴⁶ [arukereso.hu](https://www.arukereso.hu) és [argep.hu](https://www.argep.hu) alapján ([arukereso.hu](https://www.arukereso.hu) menü konzerv 629-729 Ft átlagár/400g, [arukereso.hu](https://www.arukereso.hu) befőtt 779-1029 Ft/10 dkg, https://www.agroinform.hu/nagybani_piac_arak/savanyusag, budafoki sütőélesztő 5 g-os kilós ár 2700 Ft, [arukereso.hu](https://www.arukereso.hu) szilárd szappan 90 g 199 Ft legolcsóbb darabár, [argep.hu](https://www.argep.hu) háztartási gyertya 2 dkg/db 5 db/cs, [argep.hu](https://www.argep.hu) hagyományos biztonsági gyufa doboz ár 33-49 Ft/doboz, [argep.hu](https://www.argep.hu) manuális fogkefe darabár átlag 450 Ft, [argep.hu](https://www.argep.hu) alapján 100 ml 350-999 Ft [argep.hu](https://www.argep.hu) alapján 100 g termék 303-539 Ft közötti áru termék

⁴⁷ Sertésszár, 400–500 g (kivéve mangalica)

⁴⁸ Pasztőrözött ESL tej, 2,8%, liter

⁴⁹ Mosogatószer, szintetikus folyékony, koncentrátum, liter

Katonai Logisztika 2026. évi 1-2. szám

Ivóvíz ⁵⁰	120 l	197 Ft/1,5 l		15 440 Ft
Húskészítmények ⁵¹	1 kg	5030 Ft/kg		5 030 Ft
Étkezési tyúktojás	15 db	861 Ft/10 db		863 Ft
Főzelékkonzerv	2,5 kg		679 Ft/400g	4 244 Ft
Gyümölcsbefőtt	2 kg		904 Ft/10 dkg	18 080 Ft
Savanyúság	1 kg		1000 Ft/kg	1 000 Ft
Élesztő	0,25 kg		2700 Ft/kg	675 Ft
Étkezési só ⁵²	0,15 kg	271 Ft/kg		41 Ft
Szappan	0,15 kg		199 Ft/90g	2 211 Ft
Gyertya	1 kg		290 Ft/10 dkg	2 900 Ft
Gyufa	4 doboz		40 Ft/doboz	160 Ft
Fogkefe	0,3 db		450 Ft/db	135 Ft
Fogkrém ⁵³	40 ml	829 Ft/75 ml		415 Ft
Toalet- (WC-) papír ⁵⁴	6 tekercs	1560 Ft/8 tekercs		1 170 Ft
Alkoholos kézfertőtlenítőszer	0,25 l		674,5 Ft/100ml	1 686 Ft
Egészségügyi vatta	0,3 kg		421 Ft/100g	1 263 Ft
ÖSSZESEN:				85 450 Ft

Forrás: a szerző szerkesztése

A KSH és egyéb árukereső alkalmazások felhasználásával elvégeztem az 1 főre jutó havi normázott mennyiség beárazását. Számításaim szerint 1 fő 1 hónapra jutó költsége 85450 Ft-ra jött ki. Az alapellátási tábla 1 fő/hónapra vetített 85450 Ft-os árazott értéke fontos kiindulópontot jelent(het) a védelemgazdasági tervezés költségbecslési és kapacitásigény-meghatározási folyamataiban. A módszertani útmutató alapján az

⁵⁰ Ásványvíz, 1,5 literes, műanyag palackban

⁵¹ 10501-10603 kódon szereplő termékek átlagáron

⁵² Só, étkezési, finomított, 1 kg (kivéve tengeri só), kg

⁵³ Fogkrém, 75 ml-es, db

⁵⁴ Egészségügyi papír, 3 rétegű, 8 darabos kiszerezés

Katonai Logisztika 2026. évi 1-2. szám

alábbi következtetéseket vontam le gazdasági és tervezési szempontból: ez az összeg segíti a területi védelmi bizottságokat és ágazati tervező szerveket abban, hogy a 3. mellékletben szereplő fejadagok alapján kalkulálják a teljes ellátási költséget adott népességszámra vetítve. Ez a számítás közvetlenül támogathatja a központi tervezőszerv költségvetési előirányzatainak kialakítását. Ennek a 12 hónapra és a KSH szerinti 9 539 502 főre számított mennyisége és értéke a következő.

ÉVES, TELJES LAKOSSÁGSZÁMRA VETÍTETT ALAPELLÁTÁSHOZ SZÜKSÉGES HAVI
FEJADAGOK LISTÁJA

6. számú táblázat

Termékkör	Normatíva 1 főre / 1 óra	Magyarország lakosságára szá- mított éves mennyiség ⁵⁵	Magyarország lakosságára számított éves összeg
Csontos nyershús és vágott baromfi	3 kg	343 422 072	1 397,8 Mrd Ft
Zsiradékok	1,5 kg	171 711 036	377,1 Mrd Ft
Liszt	2 kg	228 948 048	54,0 Mrd Ft
Cukor	0,5 kg	57 237 012	20,7 Mrd Ft
Kenyér	9 kg	1 030 266 216	930,4 Mrd Ft
Tej	11 l	1 259 214 264	521,3 Mrd Ft
Mosó- és mosogatószer	1 kg	114 474 024	148,8 Mrd Ft
Ivóvíz	120 l	13 736 882 880	1 767,6 Mrd Ft
Húskészítmények	1 kg	114 474 024	575,8 Mrd Ft
Étkezési tyúktojás	15 db	1 717 110 360	98,7 Mrd Ft
Főzelékkonzerv	2,5 kg	286 185 060	485,8 Mrd Ft
Gyümölcsbefőtt	2 kg	228 948 048	2 069,8 Mrd Ft
Savanyúság	1 kg	114 474 024	114,5 Mrd Ft
Élesztő	0,25 kg	28 618 506	77,3 Mrd Ft
Étkezési só	0,15 kg	17 171 104	4,7 Mrd Ft
Szappan	0,15 kg	17 171 104	253,1 Mrd Ft
Gyertya	1 kg	114 474 024	332,0 Mrd Ft
Gyufa	4 doboz	457 896 096	18,3 Mrd Ft
Fogkefe	0,3 db	34 342 207	15,5 Mrd Ft
Fogkrém	40 ml	4 578 960 960	47,5 Mrd Ft
Toalett- (WC-) papír	6 tekercs	686 844 144	133,9 Mrd Ft

⁵⁵ KSH alapján számított lakosságszám: 9 539 502 fő (2025-ös adatsor https://www.ksh.hu/stadat_files/nep/hu/nep0001.html) letöltés: 2025.10.23.

Katonai Logisztika 2026. évi 1-2. szám

Alkoholos kézfertőtlenítőszer	0,25 l	28 618 506	193,0 Mrd Ft
Egészségügyi vatta	0,3 kg	34 342 207	144,6 Mrd Ft
ÖSSZESEN:			9 782,3 Mrd Ft

Forrás: a szerző szerkesztése

A számított alapellátási érték benchmarkként szolgálhat a kapacitásfenntartás, kapacitásfejlesztés, tartalékolás és importálás költségeinek összehasonlításához. *Például, ha egy tartalékolási megoldás fajlagos költsége meghaladja a 85 450 Ft/fő/hó értéket, akkor gazdaságossági szempontból indokolt lehet más módszer választása vagy kombinálása, figyelemmel a nemzetgazdaság kapacitásaira.*

A dokumentum hangsúlyozza, hogy a gazdaságmozgósítási tervezés során törekedni kell a hazai hozzáadott érték maximalizálására és a beszerzési költségek optimalizálására. Az alapellátási érték segít azonosítani azokat a termékeket és szolgáltatásokat, amelyek költségérzékenyek, és amelyek esetében különösen fontos a hazai kapacitások preferálása az importtal szemben.

Összességében a védelemgazdasági tervezés pénzügyi gerincét képező alapellátási érték Ft-ban lehetővé teszi a skálázható, összehasonlítható és költséghatékony döntéshozatalt a gazdaságmozgósítási helyzetekre való felkészülés során.

A fejezet zárásával kapcsolatban felvetődik egy kérdés: biztosítható-e és ha igen, milyen formában a szükséges alapellátási mennyiség, és milyen közép- és hosszútávú fejlesztési terv szükséges az igények kielégítésére szolgáló négy alapvető módszer összhangjának megteremtéséhez.

A termelés és tartalékolás összefüggéseire az élelmiszer jellegű termékekre, azon belül a kenyérre vonatkozó adatelemzés elvégzése

Megvizsgáltam az Útmutató 21. oldalán található termékek éves termelési adatait, alapvetően az élelmiszer-jellegű termékekre koncentrálni. *A KSH-adatok alapján az alábbi termelési-igénylési táblázatot készítettem (7. sz. táblázat), melyre való hivatkozást a táblázatnál szerepeltettem.*

A táblázatból látható, hogy 3 olyan termék is van, amelyek éves magyarországi termelése nem fedezi a szükséges mennyiségeket. Önelátás szempontjából Magyarország jól áll liszt, tej, cukor, tojás és húskészítmények terén. A számítás alapján lényeges hiány mutatkozik

Katonai Logisztika 2026. évi 1-2. szám

azonban a kenyér, a zsiradék és a nyers hús területén, ami importfüggőséget jelez. A kenyér esetében különösen nagynak mutatkozik az eltérés, ami elsősorban arra utalhat, hogy a kenyérfogyasztás jóval magasabb, mint amit a hazai termelés⁵⁶ fedezni tud.

MAGYARORSZÁGI TERMELES MENNYISÉGE, ILLETVE A LAKOSSÁGRA SZÁMÍTOTT MENNYISÉGEK ÖSSZEFÜGGÉSEI (TÖBBLET- ÉS HIÁNSZÁMÍTÁS)

7. számú táblázat

Termékkör	Magyarországi termelés ⁵⁷		Magyarország lakosságára számított mennyiség		Termelés – Igénylés különbözet	
	mennyiség	me.	mennyiség	me.	mennyiség	me.
Csontos nyershús és vágott baromfi	313,9	ezer tonna	343,4	ezer tonna	-29,5	ezer tonna
Zsiradékok	145,6	ezer tonna	171,7	ezer tonna	-26,1	ezer tonna
Liszt	979,7	ezer tonna	228,9	ezer tonna	750,8	ezer tonna
Cukor	124,0	ezer tonna	57,2	ezer tonna	66,8	ezer tonna
Kenyer	470,5 ⁵⁸	ezer tonna	1 030,3	ezer tonna	-559,8	ezer tonna
Tej	1 976,3	millió liter	1 259,2	millió liter	717,1	millió liter
Húskészítmények	918,0	ezer tonna	114,5	ezer tonna	803,5	ezer tonna
Étkezési tyúktojás	2 406,1	millió db	1 717,1	millió db	689,0	millió db

Forrás: a szerző szerkesztése

⁵⁶ A hazai kenyértermelés adatát a KSH 2024-es évkönyvéből vettem, az alábbiak összegzésével: a 107110 00 0 kód alatt futó Kenyer, friss tésztafélék és sütemények csoport adatait egyfelül az iparon belüli és azon kívüli adatok összessége adja. Ide számítandó az iparon belüli 107111 00 0 kód alatt futó Friss kenyér, legfeljebb 5 tömegszázalék cukor- és legfeljebb 5 tömegszázalék zsirtartalommal, szárazanyagra számítva (méz, tojás, sajt vagy gyümölcs hozzáadása nélkül) és a 107112 00 0 kód alatt futó Kalács és cukrászsütemények, más pékáru, édesítőanyag hozzáadásával tétel, illetve az iparon kívüli megtermelt mennyiségek összessége. Ezek összesített termelési értéke 470,499 ezer tonna.

⁵⁷ KSH adatsor alapján: <https://www.ksh.hu/stadat?lang=hu&theme=mez> 19.1.1.50. Csontoshúsmérleg, 19.1.1.33. Hús- és haltermelés, 19.1.1.56. Lisztmérleg, 13.1.1.2 Az ipari termelés volumenindexének és néhány fontosabb ipari termék termelésének hosszú időszaka, https://www.ksh.hu/infografika/2024/augusztus-20_2024_hun.pdf?lang=hu, 19.1.1.55. Tejmérleg, 19.1.1.33. Hús- és haltermelés (hús, baromfi, belsőség), 19.1.1.54. Tojásmérleg, letöltés: 2025.11.23.

⁵⁸ Magyar Statisztikai Évkönyv 2024., https://www.ksh.hu/evkonyvek/2024/magyar-statisztikai-evkonyv-2024/pdf/statevk2024_5_2.pdf 9. és 12. oldal adatai alapján (2023-es mennyiség 425,5 ezer tonna + 44,499 ezer tonna, mindösszesen: ~ 470,5 ezer tonna)

Itt szükséges egy gyors pontosítást, értelmezést tenni. Az Agrárközgazdasági Intézet (AKI) 2023-as jelentése szerint a friss kenyér termelése 2020-hoz képest 16%-kal, vagyis több mint 31 ezer tonnával csökkent, mivel a műszaki kapacitás 24,7%-kal esett vissza, és a kenyérféleségeket gyártó sütőipari vonalak átlagos kapacitáskihasználtsága mindössze 54,2% volt.

A gyorsfagyasztott pékáruk termelése 100 ezer tonnáról 138,6 ezer tonnára nőtt, és ezek a gyártók a 64,1%-kal a magas vagy nagyon magas kapacitáskihasználtságú kategóriába tartoztak, ami összességében azt jelzi, hogy a sütőipar termelési struktúrája átalakulásban van a friss kenyér visszaesése és a gyorsfagyasztott termékek iránti növekvő kereslet vonatkozásában⁵⁹.

A visszaesést a jelentések alapján a kiskereskedelmi sütőüzemek megszűnése okozta, míg a gyorsfagyasztott termékek növekedése 2020 óta tartó folyamatosnak tűnő trendet mutat. Nőtt a gyorsfagyasztott termékek előállítási kapacitása csaknem 2%-kal, és emelkedett a munkaszervezés révén az átlagos előállító munkaóra napi 1 órával. A növekedés túlmutat a fogyasztói kényelmen, a gyorsfagyasztott termékek jellemzői alapján a beltartalmi értékek tovább megőrizhetők, és sok esetben a friss árut is felülmúlhatják tápértékben, különösen akkor, amikor a hosszú beszállítói láncok oldaláról vizsgáljuk a kérdést⁶⁰.

A tartalékoláshoz kapcsolódóan az AKI 2023-as jelentésének 36. oldalán egy releváns adatot is olvashatunk: *„A sütőipari termékek gyártásához kapcsolódóan 1308 tonna, egyszeri betárolásra alkalmas mélyhőmérsékletű tárolótérről érkezett adat 2023-ban”*.

A TOP 5 cég termelése (kerekítve 251,2 ezer tonna) a 470,5 ezer tonnás éves termelési érték 53,4%-át tette ki, 61,2%-os átlagos kapacitás mellett. Figyelembe véve a többi cég átlagosított kapacitását (iparági teljes 53,2%), az alábbi számítás végezhető a termelés növelésére (90-95-100%) vonatkozóan:

⁵⁹ Agrárközgazdasági Intézet (2023) – Élelmiszeripari kapacitásjelentés, Budapest V. évfolyam 2024. 1. szám adatai alapján, forrás: http://repo.aki.gov.hu/4320/1/Elip_Kapacitas_2023.pdf, 34-35. oldal, Letöltve: 2025.11.24.

⁶⁰ VERES 2026.

Katonai Logisztika 2026. évi 1-2. szám

A HAZAI TOP 5 SÜTŐIPARI TERMÉKEKET GYÁRTÓ CÉG RÉSZESEDÉSE A TERMELÉSBŐL GYÁRTÓVONALANKÉNT, 2023⁶¹

8. számú táblázat

Gyártóvonal	A TOP 5 termelésének aránya az összes termeléshez képest (százalék)	A TOP 5 termelése (tonna/év)	A TOP 5 súlyozott átlagos kapacitáskihasználtsága (százalék)
Sütőipari termékeket (kenyérféleségek) gyártó vonal	34,2	54 992	64,7
Sütőipari pékáru termékeket gyártó vonal	36,4	26 337	67,3
Tartósított lisztesárukat gyártó vonal	82,2	81 425	52,9
Gyorsfagyasztott pékárukat gyártó vonal	63,8	88 435	59,9

Forrás: a szerző szerkesztése

KENYÉRGYÁRTÁS TERMELÉSE KAPACITÁSSZINTEK SZERINT – ELMÉLETI SZÁMÍTÁS (EZER TONNA)

9. számú táblázat

Szereplők	Jelenlegi termelés 2023. év	Jelenlegi átl. kapacitás	75 % kapacitás	85 % kapacitás	90 % kapacitás	95 % kapacitás	100 % kapacitás
TOP 5	251,20	61,2 %	307,84	348,89	369,41	389,93	410,46
többi termelő	219,30	46,2 %	356,01	403,47	427,21	450,94	474,68
Összesen	470,50	53,2 %	663,85	752,36	796,62	840,88	885,13

Forrás: a szerző szerkesztése

A jelenlegi 470,5 ezer tonnás termelés elméletileg megemelt 75–100% kapacitásnál több mint 400 ezer tonnával is emelkedhetne, a TOP 5 és a többi piaci szereplő arányainak figyelembevételével. Azonban a 9. táblázatban jelzett megtermelt kenyér (kerekített értékekkel 470,5 ezer tonna) és a tartalékolásra jelölt mennyiség (1030,3 ezer tonna) közötti eltérés több mint 50%, amely szembeötlő. Az egy főre jutó kenyér/péksütemény fogyasztás 2023. évi ~ 42-46 kg adathoz viszonyítva, a tartalékképzésre jelölt 9 kg/fő/hó mennyiség összességében 108 kg/fő/év mennyiséget jelent, amely az 2023. évi éves termelés 234%-a.

A 9 kg/fő/hó mennyiség tervezési alapértékkel kapcsolatban fontos rögzíteni, hogy ténylegesen nem kapcsolódik a fogyasztási adatokhoz, hanem értelmezhető egy válsághelyzeti ellátásbiztonsági szintként. Kérdésként vetődik fel, hogy szükséges-e a 9 kg/fő/hó mennyiség tervezési alapértékként szerepeltetni, amikor a fogyasztási adatok ~ 4

⁶¹ Agrárközgazdasági Intézet (2023) – Élelmiszeripari kapacitásjelentés, Budapest V. évfolyam 2024. 1 szám adatai alapján, forrás: http://repo.aki.gov.hu/4320/1/Elip_Kapacitas_2023.pdf, 38. oldal 9. táblázat alapján, Letöltve: 2025.11.24.

kg/fő/hó érték körül van. *Ezzel a 4 kg/fő/hó értékkel a magyarországi lakosságszámra vetített igény 457,9 ezer tonna lenne, amit a jelenlegi kapacitások is teljesíteni képesek, de ha 25%-kal növelnénk a tartalék mennyiségét és például 6 kg/fő/hó értéket vesszünk alapul, az 686,8 ezer tonna lenne, amit ~ 80%-ra emelt kapacitásokkal is tudnánk teljesíteni.* A fentiek alapján azonban egy tézismondatot rögzítenék: a kenyérellátás/tartalékolás értékelése csak a termékkörök és módszertanok pontos összehangolása és elemzése mellett végezhető el.

Az élelmiszer tartalékolással kapcsolatban végzett vizsgálatomban - A védelmi tartalékolás története, jogszabályi alapjai, a tartalékok típusai és rendeltetése című cikkemben -, áttekintve a tartalékolás történetét, megállapítottam, hogy amikor a Kormány az 1744/2015. (X.13.) Korm. határozat alapján első körben megállapította, hogy nem indokolt mezőgazdasági és élelmiszeripari termékek esetében gazdaságbiztonsági tartalék fenntartása, ezt követően a 336/2015. (XI.10.) Korm. rendeletben megszüntette a Gazdaságbiztonsági Tartalékot. A cikkemben felvetettem: *„Az élelmiszerkészletek megszüntetésével felmerülhet az a kérdés, hogyha bekövetkezne valamilyen átmeneti vagy tartós piaci zavar vagy válsághelyzet, akkor az állam milyen gyorsan és milyen költséggel tudna beavatkozni, hogy a lakosság részére elegendő fogyasztási cikk álljon rendelkezésre.”*⁶² A jelenleg hatályos 79-es rendelet 12. § (4) bekezdés e) pontja előírja a mezőgazdasági és élelmiszeripari termék, ideértve a lakosság ivóvízellátásához szükséges eszközt és készlet tartalékolásának végrehajtását.

A tartalékoláshoz kapcsolódóan, bizonyos gazdasági és logisztikai anomáliák jövőbeli kiküszöbölése érdekében, fontos rendezni a tartalékfrissítési szabályokat, ki kell dolgozni a mozgósítási protokollt, élelmiszer-tartalék esetén a magánszektor szereplőinek bevonása korlátozott gyártói, termelői kapacitásokra kell építeni a készletezést és a logisztikai központokra kell építeni az elosztást. Figyelembe kell venni, hogy például az élelmiszer-tartalékolás nemcsak biztonságpolitikai, hanem gazdasági funkciót is ellát: válság idején stabilizálja az ellátást és csökkenti az importfüggőséget.

⁶² HORVÁTH 2020: 300-301.

Összefoglalás

A gazdaságvédelemi szabályozás jogi keretei a 21. századi biztonsági kihívásokhoz igazodva komplex, integrált rendszert alkotnak, amely biztosítja a nemzetgazdaság felkészítését, mozgósítását és a stratégiai célok teljesítését. A Vbö tv. keretjelleggel meghatározza a nemzetgazdaság védelmi és biztonsági célú felkészítésének és mozgósításának jogi alapjait, ideértve a tervezési, felkészülési, tartalékolási, igénybevételei, valamint irányítási és felügyeleti feladatokat. A 79-es rendelet részletezi a felkészülési, védelmi és biztonsági eseménnyel terhelt időszaki tevékenységek jogi kereteit, azaz a gazdaságfelkészítést és gazdaságmozgósítást, így világosan elkülönítve a békeidőszaki és válsághelyzeti kötelezettségeket. A stratégiai kapacitások és a tartalékok fenntartásának jogi szabályozása biztosítja a hazai védelmi ipar, az ellátásbiztonság és a kritikus infrastruktúrák folyamatos rendelkezésre állását. A 79-es rendelet a kapacitásfenntartási és -fejlesztési szerződésekkel jogi keretet teremt a stratégiai termelés, az információkezelés és a katonai szempontból releváns ipari kapacitások működtetésére, korszerűsítésére és bővítésére. A tartalékok jogi szabályozása kiterjed az ipari alap- és nyersanyagokra, késztermékekre, egészségügyi, energetikai, vízügyi, és pénzeszközökre, valamint a kritikus társadalmi szükségleteket kielégítő készletekre, egyértelmű felelősségi körökkel és ellenőrzési mechanizmusokkal. A gazdasági és anyagi szolgáltatások szabályozása további jogi alapot biztosít az állam számára a nem állami erőforrások bevonására védelmi és biztonsági célokra, előzetes szerződéskötés és kártalanítás mellett.

Az elemzett jogi szabályozás célja a nemzetgazdaság rezilienciájának és működőképességének biztosítása a változó biztonsági környezetben. A rendszerszemléletű, jogilag keretezett gazdaságfelkészítés és gazdaságmozgósítás lehetővé teszi, hogy az állam, a védelmi ipar, a társadalom és a piac együttműködése hatékonyan szolgálja a védelmi szervezetek ellátását, az ellátásbiztonság és az állam működési folytonosságának fenntartását, békeidőszakban és fegyveres összeütközés időszakában egyaránt, különleges jogrendi minősítéstől függetlenül. A szabályozás így nem csupán a hagyományos védelmi funkciókat támogatja, hanem integrált módon képes támogatni a gazdasági, ipari, pénzügyi és társadalmi funkciók működésének folytonosságát, biztosítva ezáltal is a védelemgazdasági képességek fenntarthatóságát. A gazdasági és anyagi erőforrásokkal való tudatos gazdálkodás, a gazdasági szolgáltatási kötelezettség intézménye, valamint a stratégiai kapacitások és tartalékok kezelése mind a nemzeti önellátás és a

mozgósíthatóság garanciáját erősítik. A védelemgazdasági tervezés folyamatának sikerességének záloga, megállapításom szerint, egy strukturált, többlépcsős rendszer megléte, amelynek célja, hogy a nemzetgazdaság és az állami/ágazati rendszerek válsághelyzetben is működőképesek és hatékonyak maradjanak az erőforrások, szolgáltatások és logisztikai láncok szempontjából. A folyamatot az igénytámasztás, a kapacitáselemzés, a logisztikai tervezés, a végrehajtásra való felkészülés és a folyamatos felülvizsgálat körfolyamataként lehet eredményesen működtetni. Megállapítottam, hogy a siker kulcsa az adatvezéreltség, a képességek, erőforrásokhoz való hozzáférés valós állapotának ismerete, a tervek rendszeres frissítése és a gyakorlatban működő és ellenőrzött, biztosított logisztikai láncok megléte.

A védelemgazdaság rendszerének elemzéséhez kapcsolódóan a cikk utolsó fejezetében megvizsgáltam a Védelemgazdasági Tervezés Módszertani Útmutatót: SWOT-analízis alapján vizsgáltam az igény kielégítésének négy módozatát, vagyis a kapacitásfenntartás, a kapacitásfejlesztés, a tartalékolás és az importálás kérdését, vizsgáltam továbbá költség szempontú összehasonlítását. Elkészítem az útmutatóban meghatározott lakossági alapellátáshoz szükséges havi fejadagok árazását, valamint kiszámítottam az éves, 12 havi mennyiséghez rendelt tervezési költségeket. Külön alfejezetben vizsgáltam – kiválasztott élelmészeti termékekre – azt a kérdést, hogy elegendő-e az ország éves termelése az igényelt mennyiségek kielégítésére. Megállapítottam, hogy a Módszertani útmutató a gazdaságmozgósítási helyzetre való felkészüléshez a követelménytámasztó és tervező szervek részére dokumentum a korábbi raktározás-központú megközelítést felváltva, a gazdasági szereplők kapacitásaira és a hazai hozzáadott értékre építve határozza meg a védelemgazdasági tervezés alapelveit. Ez a tervezési megközelítés a logisztikai rendszerek és erőforrás-allokációk hatékonyságát szolgálja, kiemelve a költséghatékonyság, fenntarthatóság és adaptivitás szempontjait.

Összegezve a cikkemben vizsgált területeket, megállapítottam, hogy a védelmi és biztonsági igazgatás modernizációja célja – többek között - a gazdasági és védelmi kapacitások összehangolt mozgósítása, ezáltal növelve a nemzet biztonságát, önállóságát és reagálóképességét. A cikkemben bemutatott átalakulás így nem csupán szervezeti reform, hanem a nemzeti biztonság új, integrált felfogásának megtestesülése, amely a polgári védelem, a gazdasági erőforrások és a stratégiai irányítás egységén alapul.

Irodalomjegyzék

Jogszabályok:

- Magyarország Alaptörvénye
- Magyarország Nemzeti Biztonsági Stratégiájáról szóló 1163/2020. (IV. 21.) Korm. határozat
- A védelmi és biztonsági tevékenységek összehangolásáról szóló 2021. évi XCIII. törvény
- A nemzetgazdaság védelmi és biztonsági felkészítésének, mozgósításának, valamint a tartalékolás végrehajtásának szabályozásáról szóló 79/2023. (III. 13.) Korm. rendelet
- A kormány tagjainak feladat- és hatásköréről szóló 182/2022. (V.24.) Korm. rendelet
- A nemzetgazdaság védelmi felkészítése és mozgósítása feladatai végrehajtásának szabályozásáról szóló 131/2003. (VIII. 22.) Korm. rendelet
- A Vbö. tv. Indoklása (Indoklások tára 137. szám <https://njt.hu/jog-szabaly/2021-93-K0-00>, (Letöltve: 2025.10.21.)
- A gazdasági és anyagi szolgáltatási kötelezettség szabályairól szóló 428/2022. (X.28.) Korm. rendelet

Tanulmányok, publikációk:

- LÁNYI András (2025): Lassuló idő, Korunk XXXVI/7. 2025 július, ISSN: 1222-8338, <https://lanyiandras.hu/lassulo-ido/>, (Letöltve: 2025.12.06.)
- HALMAI Péter (2021): Középpontban a reziliencia. A Gazdasági és Monetáris Unió mélyülésének egyes mechanizmusai, Pénzügyi Szemle 2021/1. https://real.mtak.hu/123287/1/halmaip-21-1-mpdf_2021033093615_69.pdf?utm_source=chatgpt.com, (Letöltve: 2025.12.06.)
- SZENES Zoltán (2015): A védelemgazdaság helyzete Magyarországon. Katonai Logisztika 2015/2. http://epa.niif.hu/02700/02735/00080/pdf/epa02735_katonai_logisztika_2015_2_005-052.pdf, (Letöltve: 2025.10.18)
- POGÁCSÁS Imre (2022): A nemzetgazdaság védelmi és biztonsági célú felkészítése és mozgósítása – a Vbö. IV. fejezete, A VÉDELMI

ÉS BIZTONSÁGI SZABÁLYOZÁS MAGYARORSZÁGI RE-
FORMJA, ISBN 978-963-498-595-2

- TURÁK János (1996): A védelemgazdaságtan makrofolyamatai. Hadigazdaságtan. Egyetemi tankönyv, Budapesti Közgazdaságtudományi Egyetem, Budapest, 1996.
- BENCSIK Gábor (2024): A hadfelszerelési beruházási döntések matematikai, statisztikai és közgazdasági elemzése, doktori értekezés, Nemzeti Közzolgálati Egyetem Hadtudományi és Honvédtiszt-képző Kar Katonai Műszaki Doktori Iskola, https://tudasportal.unike.hu/xmlui/bitstream/handle/20.500.12944/101093/bencsik_gabor_doktori_ertekezes.pdf,
- MÉSZÁROS Sándor, KUNOS Bálint, PÁLMAINÉ TAKÁCS Rita, HORVÁTH Erika (2010): A védelemgazdaság mikrofolyamatai: Katonai gazdaságtan. Budapest, Budapesti Corvinus Egyetem
- KÁDÁR Pál – TILL Szabolcs Péter (2023): A védelemmel és biztonsággal összefüggő kötelezettségek – a Vbö. II. fejezete, A VÉDELMI ÉS BIZTONSÁGI SZABÁLYOZÁS MAGYARORSZÁGI RE-
FORMJA, ISBN 978-963-498-595-2 128. oldal
- RÉVÉSZ Béla Ákos (2024): Draghi-jelentés: fegyverkezz, de okosan! <https://makronom.eu/2024/09/12/draghi-jelentes-europai-vedelmi-ipar-vedelmi-politika/>, (Letöltve: 2025.12.06.)
- VERES Virág Cintia (2026): Kiderült a meglepő igazság a fagyasztott élelmiszerekről: ezt nem sokan tudják, Agrárszektor, <https://www.agrarszektor.hu/elelmiszer/20260420/kiderult-a-meglepo-igazsag-a-fagyasztott-elelmiszerekrol-ezt-nem-sokan-tudjak-61618>, 2026.04.20.
- HORVÁTH Zoltán (2020): A védelmi tartalékolás története, jogszabályi alapjai, a tartalékok típusai és rendeltetése I. rész, Katonai Logisztika 2020. évi 1-2. szám

Internetes cikkek, kiadványok, adatok:

- Az EU védelme számokban – forrás: https://www.consilium.europa.eu/en/policies/defence-numbers/?utm_source=chatgpt.com, (Letöltve: 2025.12.06.)
- Linus HÖLLER (2025): Az EU rekordot döntött a katonai kiadásokban, és további növekedésre számít 2025-ben, forrás: <https://www.defensenews.com/global/europe/2025/09/02/eu-sets->

[military-spending-record-expects-more-growth-in-2025/?utm_source=chatgpt.com](https://www.militaryspendingrecord.com/military-spending-record-expects-more-growth-in-2025/?utm_source=chatgpt.com), (Letöltve: 2025.12.06.)

- SIPRI kutatás, forrás: https://www.sipri.org/media/press-release/2025/unprecedented-rise-global-military-expenditure-european-and-middle-east-spending-surges?utm_source=chatgpt.com, (Letöltve: 2025.12.06.)
- Pénzcentrum (2025): 2025-ben is rekordösszeg jut a honvédelemre Magyarországon: jó lesz ez nekünk? forrás: https://www.penzcentrum.hu/gazdasag/20250110/2025-ben-is-rekordosszeg-jut-a-honvedelemre-magyarorszagon-jo-lesz-ez-nekunk-1172890?utm_source=chatgpt.com#, (Letöltve: 2025.12.06.)
- National Security Strategy of the United States of America, 2025. november forrás: <https://www.whitehouse.gov/wp-content/uploads/2025/12/2025-National-Security-Strategy.pdf>, 6,12-14. oldal, (Letöltve: 2025.12.06.)
- Módszertani útmutató a gazdaságmozgósítási helyzetre való felkészüléshez a követelménytámasztó és tervező szervek részére: <https://cdn.kormany.hu/uploads/document/e/e0/e03/e03093526e0084d909f722e8a3176db38e5f860d.pdf>, (Letöltve: 2025.11.24.)
- KSH adatok:
 - 1.2.1.8. Egyes termékek és szolgáltatások fogyasztói átlagára (nyers adatok), havonta* https://www.ksh.hu/stadat_files/ara/hu/ara0044.html, (Letöltve: 2025.11.24.)
 - lakosságszám: 9 539 502 fő (2025-ös adatsor https://www.ksh.hu/stadat_files/nep/hu/nep0001.html), (Letöltve: 2025.10.23.)
 - Adatok: <https://www.ksh.hu/stadat?lang=hu&theme=mez>
19.1.1.50. Csontoshúsmérleg, 19.1.1.33. Hús- és haltermelés, 19.1.1.56. Lisztmérleg, 13.1.1.2 Az ipari termelés volumenindexének és néhány fontosabb ipari termék termelésének hosszú időszora, https://www.ksh.hu/infografika/2024/au-gusztus-20_2024_hun.pdf?lang=hu, 19.1.1.55. Tejmérleg, 19.1.1.33. Hús- és haltermelés (hús, baromfi, belsőség), 19.1.1.54. Tojásmérleg, (Letöltve: 2025.11.23.)
 - Magyar Statisztikai Évkönyv 2024., https://www.ksh.hu/evkonyvek/2024/magyar-statisztikai-evkonyv-2024/pdf/statevk2024_5_2.pdf

- Agrárközgazdasági Intézet (2023) – AKI 2023 jelentés - Élelmszeripari kapacitásjelentés, Budapest V. évfolyam 2024. 1 szám adatai alapján, forrás: http://repo.aki.gov.hu/4320/1/Elip_Kapacitas_2023.pdf , 34-35. oldal, (Letöltve: 2025.11.24.)
- Agrárközgazdasági Intézet (2023) – AKI 2023 jelentés - Élelmszeripari kapacitásjelentés, Budapest V. évfolyam 2024. 1 szám adatai alapján, forrás: http://repo.aki.gov.hu/4320/1/Elip_Kapacitas_2023.pdf , 38. oldal 9. táblázat alapján, (Letöltve: 2025.11.24.)
- Magyar Statisztikai Évkönyv 2024., https://www.ksh.hu/evkonyvek/2024/magyar-statisztikai-evkonyv-2024/pdf/sta-tevk2024_5_2.pdf